

AYDIN GERİ GÖNDERME MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU

Rapor No:
2023/27

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 24.08.2023 tarihli ve 2023/605 sayılı kararıyla oy birliği ile kabul edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR	iii
I. GİRİŞ	1
II. GENEL BİLGİLER	3
A. Merkez Hakkında Genel Bilgiler	3
B. Merkez Personeli	4
C. Özgürlüğünden Mahrum Bırakılan Kişiler	4
III. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER	6
A. Merkeze Kabul, Yerleştirme ve Tahliye.....	6
B. Fiziksel Koşullar	8
C. İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesi, Disiplin ve Şikâyet Mekanizmaları	9
D. Sağlık ve Psiko-Sosyal Hizmetler	10
E. Beslenme	11
F. Sosyal Faaliyetler, Günlük Yaşam ve Dış Dünya ile İletişim	12
G. Güvenlik	14
IV. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER	15
A. Değerlendirmeler	15
B. Tavsiyeler.....	15
1. Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler	15
2. Aydın Büyükşehir Belediyesine Yönelik Tavsiye	16

KISALTMALAR

- OPCAT** : İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
- TİHEK** : Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
- UÖM** : Ulusal Önleme Mekanizması
- UPS** : Kesintisiz Güç Kaynağı
- YTS** : Yabancı Terörist Savaşçı

I. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TIHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.

2. Türkiye, 14/9/2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*

3. 6701 sayılı Kanun'un 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.

4. Geri gönderme merkezleri, kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerlerden birisi olup temel dayanağını 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda bulmaktadır. Kanun'un "geri gönderme merkezleri" başlıklı 58'inci maddesinde; *"(1) İdari gözetime alınan yabancıların geri gönderme merkezlerinde tutulacağı, (2) Geri gönderme merkezlerinin İçişleri Bakanlığı tarafından işletileceği, Bakanlığın kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu merkezleri işletirebileceği, (3) Geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği"* hükümleri yer almaktadır.

5. 22/4/2014 tarihli ve 28980 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi,

İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik'in 3/1-ç bendine göre geri gönderme merkezi; *“idari gözetim altına alınan yabancıların barındırılmaları ve kontrol altında tutulmaları amacıyla kurulan ve doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşlarıyla, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işlettirilen merkezleri”* ifade etmektedir.

6. 6701 sayılı Kanun'un 9/1-j bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Anılan Kanun'un 9/1-m bendinde, insan hakları ve ayrımcılıkla mücadele alanında ilgili uluslararası kuruluşlarla mevzuat dâhilinde işbirliği yapmak yetkisine sahip olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda idari gözetime alınan yabancıların tutulduğu geri gönderme merkezlerine ziyaret gerçekleştirilmesi de TIHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir.

7. Anılan görevin icrası kapsamında 25/8/2022 tarihinde Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Heyeti ile birlikte Aydın Geri Gönderme Merkezine¹ haberli bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. TIHEK Ziyaret Heyetinde yer almıştır. Avrupa Konseyi heyetinde ise yer almıştır.

8. Ziyaret, ilk olarak Merkez İdaresi ile yapılan ön görüşmeyle başlamıştır. Ön görüşmede, ziyaret heyeti tarafından ziyaretin amacı ve yöntemine ilişkin bilgiler verilmiş; Merkez İdaresinden ise Merkezin işleyişi, mevcut durumu, personel ile Merkezde barındırılan yabancılar hakkında bilgiler edinilmiştir. Ön görüşmenin ardından sağlık servisi, spor salonu, ilk kabul odaları, avukat görüşme odaları, kütüphane, derslik, oyun alanı gibi ortak alanlar yerinde incelenmiş; ziyaret heyetinin bizatihi belirlediği yabancılar ile Merkez personeli bulunmaksızın dört heyet halinde görüşmeler yapılmıştır. Görüşme gerçekleştirilen yabancılarla, TIHEK ve UÖM görevi hakkında genel bilgiler verilmiş; ziyaretin amacı, kapsamı ve kişisel verilerin gizliliği korunarak ziyaret neticesinde bir rapor hazırlanacağı açıklanmıştır. Ziyaret, Merkez İdaresi ile yapılan son görüşme ile sonlandırılmış ve bu görüşmede ziyarete ilişkin edinilen ilk gözlem ve tespitler İdareye iletilmiştir. Merkezdeki bina ve eklentilerin tümüne erişimin sağlanmasında, yabancılarla görüşülmesinde, bilgi ve belgelerin paylaşılmasında Merkez İdaresi, ziyaret heyeti ile iş birliği içinde hareket etmiştir.

9. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 18/1/2022 tarihli ve 2022/43 sayılı Kararı ile Başkanlık Makamının 18/8/2022 tarihli ve 12827 sayılı oluruna istinaden

¹ Bundan sonra kısaca Merkez olarak ifade edilecektir.

Aydın Geri Gönderme Merkezine 25/8/2022 tarihinde gerçekleştirilen ziyaret neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

II. GENEL BİLGİLER

A. Merkez Hakkında Genel Bilgiler

10. Merkez, şehir merkezine yaklaşık beş kilometre (km) mesafede bulunmaktadır.

11. Merkezde hizmet verilen ana bina bölümünün 5.100 metrekare (m²), konteyner bölümünün ise 2.050 m² alana sahip olduğu, Merkezin toplam alanının yaklaşık 40 dönüm olduğu bildirilmiştir. Merkezin toplam kapasitesinin 564 olduğu, kapasite artırımını diye bir uygulamanın olmadığı iletilmiştir. Asgari her barınan için dört m² alan düşecek şekilde kapasite oluşturulduğu da bildirilmiştir.

12. Merkez, ana bina ve konteyner kentten oluşmaktadır. Ana bina A, B, C ve D blok olmak üzere toplam dört bloktan oluşmaktadır. Konteyner konutların olduğu bölüm ise A ve B blok olmak üzere toplam iki bloktan oluşmaktadır. Her blokta üst katta 12, alt katta 11 oda, toplamda ise 46 oda yer almaktadır. Bu bölümde ayrıca çocuk etkinlik alanı ve avukat görüşme odaları bulunmaktadır.

13. Konteyner odaları dört kişilik olup toplam 16 m² alana sahiptir. Ayrıca odaların hepsinde klima, tuvalet ve banyo yer almaktadır.

14. Merkezde biri personel diğeri yabancılar için olmak üzere iki yemekhane, spor salonu, bir açık spor sahası, telefon odası, ibadethane, etkinlik odası gibi birçok ortak alan olduğu, ortak alanlarda bulunduğu müddetçe yabancıların süresiz şekilde telefonla görüşebileceği telefon odaları, spor etkinlikleri yapabilmeleri için açık spor salonu, TV odası, kantin, revir, kütüphane, sağlık birimi ve ibadethane bulunmaktadır. Merkezde kapalı spor salonu olmadığı görülmüştür.

15. Yabancıların barındırıldığı odalardan dördünün 12'şer kişilik, 22'sinin 10'ar kişilik, sekizinin altışar kişilik, 46'sının ise dörder kişilik olduğu bildirilmiştir. Ayrıca üç konteynerden, altı banyo ve tuvaletten oluşan ön kabul alanı olduğu, merkezde her odada tuvalet ve banyo bulunduğu, altı kişilik odalarda bir banyo ve bir tuvalet olduğu, 10 kişilik odalarda ise bir banyo, iki tuvalet ve üç adet lavabo bulunduğu belirtilmiştir.

B. Merkez Personeli

16. Merkezde toplam 117 personel görev yapmaktadır. Merkezde iç güvenlikten sorumlu 70 güvenlik personeli bulunmaktadır. Dış güvenlik ve sevk hizmetlerinde görev yapan jandarma personel sayısı ise 96'dır.

17. Personelin unvan ve sayı dağılımı aşağıdaki gibidir:

UNVAN	PERSONEL SAYISI
Merkez Müdürü	1
İl Göç Uzmanı	7
Memur	5
Doktor	1
Ebe	1
Paramedik	1
Psikolog	1
Sosyal Çalışmacı	1
Sosyolog	1
Güvenlik Görevlisi	70
Teknik Personel	4
Büro Personeli	2
Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni	1
Temizlik Görevlisi	21
TOPLAM	117

18. Merkezde “Düzensiz Göçmenlerin Yönetimi, Kabulü ve Barınması Konusunda Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Desteklenmesi Projesi” kapsamında görevlendirilen biri Urduca ve biri Farsça tercüman olmak üzere iki personel görev yapmaktadır. İhtiyaç hallerinde ise ilgili mevzuat ve talimatlar çerçevesinde tercümanlık hizmeti satın alındığı bildirilmiştir.

C. Özgürlüğünden Mahrum Bırakılan Kişiler

19. Merkezdeki yabancıların çoğunluğunu yasadışı çıkış yapmaya çalışırken yakalanan ve çoğunlukla Afrika ülkelerinden gelenler ile geri itme (push back) mağduru olan

yabancılar oluşturmaktadır. Küresel ölçekte yaygın biçimde gerçekleşen “geri itme” (pushback) eylemleri, sığınmacıları ve düzensiz göçmenleri insan haklarının temel güvencelerine aykırı biçimde “püskürtmek, durdurmak ve zorla geri göndermek amacıyla gerçekleştirilen uygulamalar” olarak tanımlanmaktadır. Geri itmeler genellikle sığınma talebinin reddedilmesini, geri göndermeme (non-refoulement) ilkesiyle çelişen zorla geri göndermeleri, sınır dışı işlemlerinde bireysel güvencelere uyulmamasının yanı sıra şok edici şiddet ve aşağılayıcı muameleyi ve yaşam hakkına yönelik riskleri içermektedir.²

20. Ziyaret tarihi itibarıyla Merkezde 222 yabancı idari gözetim altında bulunmaktadır. Kalan yabancıların 28’i kadın, 194’ü erkektir. Aile oldukları tespit edilen barınan bulunmamaktadır.

Merkezde Bulunan Yabancılar Ait Uyruk Dağılımı

Afganistan	68	Özbekistan	2
Yemen	39	Sudan	2
Pakistan	27	Azerbaycan	1
Eritre	24	Fas	1
İran	16	Gana	1
Somali	11	Gürcistan	1
Türkmenistan	5	Hindistan	1
Filistin	3	Kırgızistan	1
Gine	3	Moğolistan	1
Irak	3	Mozambik	1
Angola	2	Tacikistan	1
Kamerun	2	Tunus	1
Mali	2	Uganda	1
Nijerya	2	TOPLAM	222

² Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), Sığınmacılar ve Düzensiz Göçmenlere Yönelik Geri İtme Eylemlerinin İnsan Hakları Perspektifinden Değerlendirilmesi Raporu, Ankara, 2022, s. 18.

21. Merkezde Yabancı terörist savaşı (YTS) şüphelisi ve refakatsiz çocuk bulunmamaktadır. Refakatsiz bir çocuk Merkeze geldiğinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı yetkililerine teslim edildiği, ziyaretin gerçekleştiği hafta dokuz refakatsiz yabancı çocuğun Merkeze getirildiği, akabinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı yetkililerine teslim edildiği belirtilmiştir.

22. Merkeze günlük ortalama kış mevsiminde 26, yaz mevsiminde ise 70-80 yabancı girişinin yapıldığı, bu kişilerin işlemlerinin tamamlanmasının ve Merkezde kalış sürelerinin ortalama; Afgan uyruklularda 15 gün (68 güne kadar uzayabilmekte), Pakistan uyruklularda 32 gün, Yemen uyruklularda 43 gün, Somali uyruklularda 39 gün, Suriye uyruklularda 17 gün, Afrika ülkelerinden gelenlerde ise 60 gün olduğu bilgisi verilmiştir.

23. Merkezde yoğun bir sirkülasyon olduğu, son bir yıl içinde gönüllü geri dönme ve sınır dışı edilme kapsamında 77 farklı uyruktan 9.904 yabancıya işlem yapılarak ülkelere gönderildikleri, işlem yapılan yabancıların çoğunluğunu Afgan ve Pakistan uyruklularının oluşturduğu belirtilmiştir.

24. 26/8/2021 ile 25/8/2022 tarihleri arasında 116 kişi ile insan ticareti mülakatı yapıldığı, yedi insan ticareti mağduru tespiti yapıldığı İdarece bildirilmiştir.

25. 26/8/2021 ile 25/8/2022 tarihleri arasında 34 gönüllü barınanın geri dönüş kapsamında menşe ülkesine ya da üçüncü bir güvenli ülkeye çıkışının sağlandığı bildirilmiştir. Aynı tarihler arasında 14.998 yabancı hakkında sınır dışı etme kararı alındığı bildirilmiştir.

III. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

A. Merkeze Kabul, Yerleştirme ve Tahliye

26. Merkez bahçesinde bir ön kabul alanı yer almaktadır. Kolluk tarafından Merkeze getirilen yabancıların ilk bilgilerinin burada alındığı, alınan bilgiler doğrultusunda işlem yapıldığı, mevzuattaki 48 saatlik sürenin aşılmadığı, ortalama 24 saatte işlemlerin tamamlandığı bilgisi edinilmiştir.

27. Ön kabul alanında kalabalıklaşmanın önlenmesi için önce gelen grubun işlemleri bitmeden yeni kabul yapılmadığı, işlemler tamamlanınca kollukla iletişime geçilerek bekleyen yabancı grupların getirilmesinin istendiği belirtilmiştir.

28. Yabancıların odalara dağılımında kişinin uyruğu, hangi suç ya da kabahatten (kamu düzenini bozma vb.) getirildiği, aile birliği, kişinin Merkezdeki diğer yabancılarla iletişimi hususlarının dikkate alındığı ifade edilmiştir.

29. Bir odada aynı uyruktan kişilerin sayısı arttığında diğer uyruktan olanlara üstünlük kurarak baskı yapmaya çalıştıklarının tespit edildiği, bu sebeple aynı uyruktan olanların hepsinin aynı odaya konulmadığı belirtilmiştir.

30. Merkezde bilgilendirme broşürleri ve farklı dillerde kitapların bulunduğu bir oda bulunmaktadır. Burada Türk vatandaşlığını kazanma, uluslararası koruma başvurusu ve sınır dışı edilme prosedürleri, gönüllü geri dönüş, sığınma başvurusu, çocuklar için ücretsiz muayene imkânları ve yeni doğan bakımı, insan ticareti mağdurlarına yönelik bilgilendirmeler içeren broşürlerin olduğu görülmüştür.³ Merkez ile Jandarma arasında yapılan protokol kapsamında yabancıların üst aramasının jandarma personeli refakatinde güvenlik personeline el dedektörü ve x-ray cihazı ile cinsiyete göre yapıldığı, elle arama gerekmesi halinde aramanın jandarma personeli tarafından yapıldığı bildirilmiştir.

31. Merkez yemekhanesinin duvarlarında ülkesine gönüllü geri dönmek isteyenler için yapılması gerekenleri anlatan Farsça, İspanyolca, Arapça, İngilizce afişler olduğu görülmüştür.

32. Merkeze girişte yabancıların üzerindeki değerli eşyalar ile paralar emanet eşya bölümüne alınırken bir form doldurulduğu, formun bir örneğinin İdareye bir örneğinin ise ilgili yabancıya verildiği ve kişinin ihtiyacı oldukça bu formu kullanarak parasını alabildiği İdare tarafından ifade edilmiştir.

33. Merkeze kabulde yabancılarla görüşülerek psiko-sosyal serviste ön değerlendirme formu doldurulduğu, bu kapsamda yabancılarla temel soruların sorulduğu, verilen cevaplarda yabancıların insan ticareti mağduru olduğu yönünde bir şüphenin varlığı durumunda mülakata alındığı belirtilmiştir.

34. Avukat görüşme odalarının önünde sekiz farklı dilde adli yardıma dair bilgilendirici afişlerin asılı olduğu, avukat görüşme defteri ve avukat görüşme talep formlarının bulunduğu görülmüştür. Avukat görüşmelerinin bu defter aracılığıyla kayda alınarak takip edildiği ifade edilmiştir.

35. Kabul aşamasında yabancıların temel ihtiyaçlara ilişkin durumunun değerlendirildiği ve talebinin alındığı, bu kapsamda İdarece yabancıya hijyen malzemeleri

³ Broşürler Farsça, Arapça, Özbekçe, İngilizce, Rusça, Türkçe, Urduca, Fransızca dillerindedir.

temin edildiği, maddi durumu yeterli olmayanların ise ücretsiz telefon kartı gibi ihtiyaçlarının da giderildiği ifade edilmiştir.

36. Merkezdeki aile bölümünün tadilat sebebiyle kapalı olduğu, gelen aileler olduğunda Merkeze kabul edilmeyip İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezine sevk edildikleri bilgisi paylaşılmıştır. Bunun haricindeki yabancıların cinsiyetlerine göre ayrı ayrı tutuldukları, evli olduklarını beyan eden ancak resmi bir belge sunamayan ya da çocuğu olmayan kadın ve erkeklerin de ayrı tutulduğu, bu kişilerin havalandırma bölümlerinde gün içinde görüşebildikleri bilgisi ifade edilmiştir.

B. Fiziksel Koşullar

37. Merkez 564 kişilik kapasiteye sahip olup tadilat ve oda güncellemeleri sebebiyle mevcut kapasitesi 276 kişiliktir. İdarece kalabalıklaşmanın önlenmesi için bu sayının 270 kişinin altında tutulmasına özen gösterildiği belirtilmiştir.

38. Konteyner bölümünün zeminlerinin çökmesi, su tesisatının arızalanması gibi sebeplerle tadilata alındığı belirtilmiş, yapılan incelemede zeminlere beton dökme, kapı-pencere korkuluğu takılması gibi işlemlerin sürdüğü görülmüştür.

39. Merkezde 15 günde bir ilaçlama işlemi gerçekleştirildiği ayrıca yaz aylarında Belediye tarafından da her gün ilaçlama yapıldığı bildirilmiştir.

40. Ziyaret Heyetince boş bir oda incelenmiş, odada iki karyola ve iki ranza olmak üzere toplam altı yatak ile 12 raftan oluşan üç dolabın yer aldığı, bir lavabo, klozet ve duştan oluşan banyonun bulunduğu, pencerelere güvenlik amaçlı demir korkuluklar yerleştirildiği görülmüştür. Banyodaki duş başlığının duvara sabitlenmiş olduğu ve güvenlik açısından duş başlığı hortumunun dışarda bırakılmadığı gözlemlenmiştir.

41. Merkezde ortak havalandırma alanı haricinde kadınların kaldığı bölümde ayrı bir havalandırma alanı olduğu görülmüş, İdarece kadınların özellikle gece serin olan vakitlerde buraya çıkabildikleri ifade edilmiştir.

42. Merkezdeki bazı odalar incelenmiş, odaların temiz ve aydınlık olduğu; her yabancı için yatak, dolap, çarşaf, yastık ve mevsime uygun örtünme eşyasının bulunduğu görülmüştür.

43. Merkezde ibadet odası olarak belirlenmiş bir bölüm yer almaktadır. İbadet odası herhangi bir dine tahsis edilmemiştir. Odanın aydınlık ve temiz olduğu, zemininin halıfleks ile kaplı olduğu, odada seccadelerin bulunduğu görülmüştür.

44. Odalarda acil durum butonu olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum İdareye iletildiğinde görevli personelin her 10 dakikada bir koridorlarda devriye gezdiği, bir personelin koridorun başından, diğer personelin koridorun sonundan başlayarak odaların önünden geçtiği, yabancıların bir ihtiyaçları ya da acil bir durum olup olmadığının bu şekilde kontrol edildiği belirtilmiştir.

45. Yabancıların kullandığı yemekhanenin temiz ve düzenli olduğu görülmüştür. Yemekhanenin havalandırmasının pencerelerden sağlandığı ve çok sıcak olduğu da gözlemlenmiştir.

46. Merkezde yer alan çamaşırhanede bir sanayi tipi kurutma makinesi, dokuz ev tipi çamaşır makinesi ve bir sanayi tipi çamaşır makinesinin olduğu, ayrıca burada çok sayıda temiz ve kullanıma hazır durumda yastık ve havlunun bulundurulduğu görülmüştür. Yabancılarla yapılan görüşmelerde heyetimize çamaşır yıkama konusunda bilgilendirilmedikleri ifade edilmiştir.

47. Yatakların ve battaniyelerin bulunduğu iki depo incelenmiş, çok sayıda yedek yatak ve battaniyenin olduğu tespit edilmiştir. Merkezde 1.300 battaniye olduğu bildirilmiştir.

48. Bina içindeki kapı eşiklerinde engelliler için uygun geçişi sağlayacak küçük rampaların olduğu görülmüştür.

49. Merkezin genel olarak temiz olduğu görülmüştür.

50. Oda ve koridor tavanlarında yangın söndürme boruları, koridorlarda yangın söndürme hortumları olduğu görülmüştür.

51. Merkezde barınanların kullanım alanlarında ısınma için fueloil ile ısınan kalorifer sistemi bulunduğu bildirilmiştir.

52. Yabancılar ile yapılan görüşmede en büyük sorunlarının odaların yaz aylarında sıcak olduğu, bazı dönemlerde kalabalıklaşmanın yaşandığı ifade edilmiştir.

C. İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesi, Disiplin ve Şikâyet Mekanizmaları

53. Merkezde uyulması gereken kurallar ve yasaklı eşyalar listesini içeren Türkçe, İngilizce, Rusça, Farsça, ve Almanca afişlerin asılı olduğu gözlemlenmiştir.

54. Merkezde ana bina, konteyner ve yemekhane bölümlerinde olmak üzere barınanların rahatlıkla erişebileceği toplam üç adet dilek ve şikâyet kutusunun bulunduğu görülmüştür. Merkezde kalan yabancıların talep ve şikâyetlerini; dilek ve şikâyet kutusuna iletebildiği, ancak genellikle güvenlik görevlileri aracılığıyla sözlü olarak doğrudan İdareye

bildirdikleri belirtilmiştir. Görüşme gerçekleştirilen birçok yabancı Merkez çalışanları ile istedikleri zaman iletişim kurabildiklerini ifade etmişlerdir.

55. Dilekçe ve taleplere 30 günlük yasal süre içerisinde cevap verildiği bildirilmiştir.

56. Özel görüşme gerçekleştirilen yabancılara bu görüşmelerin gizli olduğu, isimlerinin gizli kalacağı, herhangi bir kötü muamele iddiaları ya da şikâyetleri varsa Heyete rahatça iletebilecekleri ifade edilmiş; görüşülen yabancılardan hiçbirisi kötü muamele ya da işkence iddiasında bulunmamış aksine personelin tutumundan genel olarak memnun olduklarını ifade etmişlerdir.

57. Merkezde son beş yıl içerisinde işkence ve kötü muamele iddiasıyla başvuruda bulunan yabancı olmadığı, ancak 26/2/2020 tarihinde bir yabancıya kötü muamele yapıldığının güvenlik kamera görüntüsüyle tespit edilmesi üzerine sorumlu personel hakkında idari soruşturma başlatıldığı bildirilmiştir. Dört güvenlik görevlisi hakkında kötü muamele iddiası ile 26/2/2022 tarihinde idari soruşturma açılmış olup soruşturma neticesinde ilgili personelin iş akdinin haklı sebebe dayanarak feshedildiği bildirilmiştir.

58. Merkezde yumuşak oda (ilgi odası) bulunmamaktadır.

D. Sağlık ve Psiko-Sosyal Hizmetler

59. Sağlık bölümünde acil sağlık hizmetlerinin sunulması yanında hastaneye sevk edilmesi gereken yabancılardan sevk işlemlerinin gerçekleştirildiği bildirilmiştir.

60. Merkezde bir revir bulunmaktadır. Burada İlçe Sağlık Müdürlüğünden aylık görevlendirmeye gelen bir geçici görevli doktor bulunmaktadır.

61. Revirde perde ile ayrılmış bölümde bir muayene masası ve ilk yardım çantasının bulunduğu; çanta içinde ambu, laringoskop, entübasyon aletleri olduğu görülmüştür. Her gün saat 20.30'a kadar hemşirelerin Merkezde kalarak nöbet tuttuğu, gece müdahale gerektiren bir durum olduğunda doktorun arandığı ve talimatları doğrultusunda hareket edildiği, acil durumlarda ise 112 Acil Sağlık Servisinin arandığı, ambulansın 10 dakika içinde Merkeze ulaştığı ifade edilmiştir.

62. Merkez doktoru; yabancılardan yaş grubunun genç olduğunu, bu sebeple kronik rahatsızlığın pek olmadığını, yabancılardan en çok dermatolojik rahatsızlıklar ile anksiyete, kaygı bozukluğu ve üst solunum yolu hastalıklarından revire geldiklerini belirtmiştir.

63. Doktorla görüşmek isteyen yabancıların taleplerini güvenlik görevlilerine sözlü olarak bildirdikleri bilgisi verilmiştir. Yabancılarla yapılan görüşmelerde, yabancıların doktorla görüşmede ve ilaca erişimde bir sorun yaşamadıkları öğrenilmiştir.

64. İlaç kullanması gereken yabancıların ilaç saati geldiğinde revire götürüldüğü, ilaçlarının revirde doktor eşliğinde verildiği belirtilmiştir.

65. Yabancılar, yapılan görüşmelerde; doktora ve ilaca erişimde genel olarak sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir.

66. Ziyaret tarihi itibarıyla Psiko-sosyal Destek Birimi bünyesinde bir sosyolog ve bir sosyal çalışmacı olmak üzere iki personelin görev yaptığı, Eylül ayında bir psikoloğun daha bu birime dâhil olduğu bildirilmiştir. Yabancıların merkeze kabulü esnasında psiko-sosyal destek personeli tarafından, yabancıyı tanımak, durum ve risk değerlendirmesi yapmak, acil ihtiyaçları tespit etmek ve kişinin merkeze uyumunu kolaylaştırmak amacıyla, her yabancı için Ön Değerlendirme Formu doldurulduğu, ayrıca ön değerlendirme görüşmesi akabinde kişiye Merkez kuralları ve imkanları hakkında oryantasyon sağlandığı, bu değerlendirme neticesinde hassas durumda olan kişilerin tespit edilerek detaylı görüşmelerin ve biyopsikososyal takiplerin sağlandığı bildirilmiştir.

E. Beslenme

67. Yabancılar günde üç öğün ücretsiz yemek verilmektedir. Heyet tarafından Merkezde öğle yemeğine katılım sağlanmış, yemeklerin lezzetli ve porsiyonların doyurucu olduğu tespit edilmiştir. Yemeklerin dışarıdan temin yoluyla sağlanıp Merkezde yalnızca servisi yapıldığından hem servis personelinin hem de yemek hazırlığında görevli personelin sağlık raporlarının düzenli aralıklarla yemek firmasından talep edildiği bildirilmiştir. Yabancılarla yapılan görüşmelerde; genel olarak yemeklerde sorun olmadığı, et ve yoğurdun sık çıktığı, ikinci kez yemek istediklerinde de alabildikleri ifade edilmiştir.

68. İçme suyu ilgili bazı durumlarda şikâyetin gündeme geldiği, günde üç öğün yemek ile birlikte 500 mililitrelik pet şişede toplam üç adet içme suyu verildiği, kalan ihtiyacın şebeke suyundan sağlandığı bildirilmiştir. Merkezde yaz mevsiminden kaynaklı olarak genel olarak soğuk içme suyu ihtiyacının olduğu görülmüştür. Yabancılarla yapılan görüşmelerde; günde üç öğün yemek ile birlikte 500 mililitrelik pet şişede toplam üç adet içme suyu verildiği, ayrıca kantinde ücretli olarak içme suyu satıldığı, ancak kendilerinin çeşmeden akan suyu içtikleri, akan suyun içilebilir olduğu belirtilmiştir. Bazı yabancılar ise musluktan akan suda bir koku

olduğunu, bu sebeple içmekte zorluk çektiklerini ifade etmişlerdir. Merkez idaresi ile yapılan görüşmede musluktan akan suyun içilebilir olduğu belirtilmiş, gerekli kontrollerin 3 ayda bir yapıldığına dair bilgi ve belgeler sunulmuştur.

69. Kantinin haftanın her günü sabah 8.30 ila akşam 19.30 arasında hizmet verdiği bilgisi edinilmiştir. Kantinde yapılan incelemede son kullanma tarihi geçen ürün olmadığı, çeşitli gıda ve hijyen malzemelerinin, farklı türde ve markalarda olduğu, ürün çeşitliliğinin sağlandığı görülmüştür. Bazı yabancılar kantin fiyatlarının pahalılığında yakınmıştır. Fiyat listesi incelendiğinde fiyatların piyasa ile uygun oranda olduğu görülmüştür. Yabancılar kantinden aldıkları ürünler için, ürün ve fiyat bilgisini içeren fiş verilmesini istemişlerdir.

F. Sosyal Faaliyetler, Günlük Yaşam ve Dış Dünya ile İletişim

70. Merkezin şehir merkezine yaklaşık beş km, otopara yaklaşık beş buçuk km uzaklıkta olduğu, şehir merkezinden ya da otopardan gelen ziyaretçilerin toplu taşıma ile ulaşım imkânı olmadığı için Merkeze ulaşmakta zorluk çekildiği belirtilmiştir.

71. Psiko-sosyal destek birimi tarafından Merkezde başta çocuklar olmak üzere tüm barınanlar için eğitim faaliyetleri düzenlendiği, çocuklar ve yetişkinler için devamlı ve sistemli programlar yapıldığı ve Halk Eğitim Müdürlüğü iş birliği ile kurslar açıldığı bildirilmiştir.⁴ Kadın, erkek ve çocuklar için günlük etkinlikler düzenlendiği, spor alanlarının aktif olarak kullanıldığı, kadınlar için bir etkinlik sahası oluşturulduğu belirtilmiştir. Ayrıca çocuklar için iki farklı oyun alanı olduğu görülmüştür. Yabancılar ile yapılan görüşmede Merkezde gerçekleştirilen sosyal faaliyetlerin yetersiz olduğu, özellikle yağmurlu ve soğuk havalarda da sportif aktiviteler yapılabilmesi için kapalı bir spor alanının tahsis edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

72. Kütüphanede toplamda 362 kitap bulunduğu belirtilmiştir. Dilleri bakımından ağırlıklı olarak Farsça, Arapça, Rusça, Urduca, İngilizce ve Türkçe kitaplar bulunmakla birlikte diğer dillerde de kitapların bulunduğu belirtilmiştir. Merkezde Arapça, İngilizce, Türkçe gibi çeşitli dillerde kitapların olduğuna dair, görüşülen yabancıların haberinin olmadığı anlaşılmıştır.

⁴ Türkçe eğitim kursu, hijyen ve ağız sağlığı kursları, resim kursları, beden eğitimi ve müzik kursları yapıldığı bildirilmiştir.

73. Özgürlüğünden yoksun bırakılan yabancıların günlük altı saat açık havadan faydalanabildiği, kadınların isterlerse ortak havalandırma alanına geldiği, isterlerse kendi kaldıkları bölümde yer alan, kadınlara özel havalandırma alanından faydalandıkları ifade edilmiştir.

74. Yabancılarla yapılan görüşmelerde avukata erişimde bir sıkıntı yaşamadıkları, istedikleri zaman avukatları ile avukat görüşme alanlarında görüşebildikleri belirtilmiştir. Ziyaret sırasında avukatı ile görüşen Azeri uyruklu bir kadın görülmüş olup, yabancı ile yapılan görüşmede avukatı ile rahatça görüşebildiği, bu konuda bir sıkıntı yaşamadığı bilgisi alınmıştır. Merkezde 2022 yılında 25 Ağustos tarihi itibariyle toplam 236 avukat görüşmesi gerçekleştiği belirtilmiştir.

75. Maddi durumu iyi olmayan yabancılar için Adli Yardıma başvurularak avukat talep edildiği, Aydın Barosunun adli yardım ihtiyacını yüksek oranda karşıladığı bilgisi edinilmiştir.

76. Her Cuma Merkeze bir vaizin geldiği ve isteyen yabancılar Cuma namazı kıldırıldığı, yabancılardan talep olduğunda manevi rehberlik personeli de istendiği ifade edilmiştir.

77. Barınanların talebi ile ya da seyahat belgesi temin sürecinde Merkezce büyükelçilik yahut konsolosluk temsilcileriyle resmi yazışmalar gerçekleştirildiği, akabinde yabancıların yüz yüze veya sosyal iletişim araçlarıyla görüşmeleri gerçekleştirildiği ya da büyükelçilik/konsolosluk talebiyle ilgili büyükelçilik/konsolosluklarına götürülerek yabancıların görüşmelerinin gerçekleştirildiği bildirilmiştir. Seyahat belgesi olmayan ve sınır dışı işlemi gerçekleştirilecek tüm yabancılarla ilgili diplomatik temsilcileriyle görüşmelerin yüz yüze veya çevrimiçi olarak gerçekleştirildiği bildirilmiştir.

78. Yabancılar, her seferinde 10 dakika olmak üzere telefonla görüşebildiklerini, görüntülü görüşme imkânı olmadığını ifade etmişlerdir. Yabancılar tarafından telefon sürelerinin sistemden kaynaklı olarak ülkelere göre değişiklik gösterdiği bildirilmiştir.

79. Avukat ve adalete erişim ile ilgili istatistikî bilgiler aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir:

		2021 Yılı	2022 (25.08.2022)
Avukata Erişim	Merkeze Gelen Avukat Sayısı	236	235
	Avukatı ile Görüşen Yabancı Sayısı	446	496

	Yabancıların Avukatı ile Yaptığı Toplam Görüşme Sayısı	523	599
Adli Yardım Mekanizması	Adli Yardım Talep Eden Yabancı Sayısı	56	24
	Adli Yardım Kapsamında Avukata Erişen Yabancı Sayısı	82	32

G. Güvenlik

80. İç güvenliğin sağlanmasında güvenlik personeli, dış güvenliğin sağlanmasında ise jandarma personelinin görev aldığı görülmüştür. Jandarma personeline dış alanda devriye gezildiği, ayrıca dört ayrı nöbet kulübesinde gözetleme yapıldığı belirtilmiştir.

81. Barınanların üst ve oda aramalarının aylık haberiz arama, aylık detaylı arama ve önleyici arama olmak üzere üç çeşit olarak Merkez Müdürlüğünce belirlenen zamanlarda yapıldığı iletilmiştir.

82. Barınanların odaları hariç tüm alanlarda kamera bulunduğu, en düşük kayıt süresinin 11 gün, en yüksek kayıt kapasitesinin ise 33 gün olduğu, kamera kayıtlarına sadece yetkisi olan personelce ulaşılabildiği, geriye dönük bir kaydın incelenmesi veya kopyalanmasının ancak bir adli veya idari işlem neticesinde olduğu bildirilmiştir.

83. Kamera kayıtlarında herhangi bir aksaklık oluşmaması için Merkezde Kesintisiz Güç Kaynağı (UPS) kamera güç kaynağı ve jeneratör bulunduğu, kameraların arızalanması durumunda veya kayıt alınamadığında durumun derhal sözlü olarak Merkez müdürüne bildirildiği ve bu duruma dair tarih ve saat belirtir tutanağın, tespiti yapan güvenlik görevlileri tarafından düzenlendiği bildirilmiştir.

84. Her blokta yangın alarm sistemi ve yangın merdiveni bulunduğu, her sene yenilenen ve onayı Valilikçe verilen acil müdahale planları bulunduğu görülmüştür.

IV. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

A. Değerlendirmeler

85. TIHEK'in UÖM kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek bir iletişim doğrultusunda işbirliği esasına dayanmaktadır. Merkez İdaresince ziyaret heyetinin bütün bölümlere bekletilmeksizin erişimi sağlanmış, yabancılarla izole görüşmeler yapabilmeleri için gerekli önlemler alınmış ve talep edilen bilgi ve belgelere erişimi vakitlice sağlanmıştır. Bu çerçevede, Merkez İdaresi ve personelinin ziyaret esnasında gösterdiği işbirliği ve açık tutumları Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi heyeti ve TIHEK ziyaret heyetimiz tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

B. Tavsiyeler

1. Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler

86. Görevli personel tarafından yabancıların odası belirli aralıklarla kontrol edilse de acil durumlarda zamanında müdahaleyi kolaylaştırmak için odalara acil çağrı butonu eklenmesi,

87. Yabancıların kullandığı yemekhanenin çok sıcak olduğu göz önüne alınarak yemekhaneye klima takılması,

88. Yabancılara, Merkez'de farklı dillerdeki kitaplara erişebilme imkânları olduğunun bildirilmesi ve çamaşırlarını çamaşırhanede yıkatabileceklerine dair gerekli bilgilendirmenin yapılması,

89. Merkezde kalan kadın yabancılar için spor faaliyetleri yapabilme imkânının arttırılması, sosyal ve kültürel etkinliklerin arttırılması,

90. Merkezdeki yabancıların yağmurlu ve soğuk havalarda da sportif aktiviteler yapabilmesi için kapalı bir spor alanının tahsisi için ilgili düzenlemenin yapılması,

91. Yabancıların kantinden aldıkları ürünler için, ürün ve fiyat bilgisini içeren fiş verilmesi,

92. Telefon sürelerinin ülkelere göre farklılık gösterdiği, kimi ülkelerde arama süresinin kısa olduğu göz önüne alınarak arama süresi az olan ülkeler belirlenerek tüm yabancılar için makul görüşme süresinin ayarlanması,

93. Yaz aylarında soğuk içme suyu ihtiyacının sağlanmasına yönelik çalışmaların yapılması,

2. Aydın Büyükşehir Belediyesine Yönelik Tavsiye

94. Aydın Geri Gönderme Merkezinin şehir merkezine yaklaşık beş km, otopara yaklaşık beş buçuk km uzaklıkta olduğu, şehir merkezinden ya da otopardan gelen ziyaretçilerin toplu taşıma ile ulaşım imkânı olmadığı için Merkeze ulaşmakta zorluk çektiği dikkate alınarak toplu taşıma araçları ile uygun sayı ve aralıklarda seferlerin başlatılmasının değerlendirilmesi,

hususları tavsiye edilmektedir.